

[Vady Jaspersových závěrů o omezenosti našeho myšlení]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1985-1 \(rukopis\)](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1985-1 \(rukopis\)](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 27. 8. 1985
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 27. 8. 1985

[Vady Jaspersových závěrů o omezenosti našeho myšlení]

850827-2

(9) (27. 8. 85, Ostr.)

Naším úmyslem je ukázat, že některé Jaspersovy formulace, resp. soudy jsou v konkrétních souvislostech předčasné, a proto nesprávné. Obecně mohou platit (jako např. že naše poznání nemůže nikdy uchopit svůj předmět úplně a definitivně), ale v konkrétní aplikaci mohou znamenat předčasnou abdikaci třeba tam, kde je možno, a dokonce nutno udělat ještě několik kroků kupředu. Jinými slovy: vždycky zůstává a má zůstat otevřena otázka, zda současné myšlenkové prostředky poskytují našim extrapolujícím úsudkům dostatečně pevnou základnu a zda se v budoucnu nemohou ukázat a otevřít nové cesty myšlenkového přístupu, po nichž bude možno jít třeba i podstatně dál, než jak tomu je v přítomnosti.

Proto tam, kde Jaspers mluví o předmětnosti a předmětech takovým způsobem, jako by šlo o nevyhnutelný, ale přitom tak závažně zatížený myšlenkový přístup a postup, můžeme legitimně položit otázku, zda tomu je skutečně tak, že není jiné cesty, než jak ji právě známe ze své dnešní zkušenosti (a ze zkušenosti dosavadních přibližně 80 generací filosofů). Takto položenou otázku nelze smést ze stolu nějakým psychologickým trikem, jako že budeme kvalifikovat už samo takové tázání jako příliš sebevědomé, hyperkritické ve vztahu k minulosti a fantazírující ve vztahu k budoucnosti. Řada filosofů měla v posledních asi 2 stech letech jakési více či méně vyostřené vědomí o konci „dosavadní“ epochy myšlenkových dějin a o nadcházející éře myšlenkového přístupu jiného, nového. Okolnost, že se většinou mýlili v hodnocení právě té nové cesty a že dokonce špatně posuzovali hlavní rysy způsobu dosavadního, nemůže nic rozhodujícího znamenat pro znevážení jejich základního dojmu a tušení, které mohlo být – a jak jsme přesvědčeni, skutečně bylo – plně oprávněné a pravdivé, nebo alespoň pravdě velmi blízké.

Ovšem zvláště tam, kde Jaspers kritizuje tzv. absolutizaci nějakého ve skutečnosti vždy partikulárního poznání (např. 56), je třeba vždy dodat, že tímto argumentem nelze prostě znivelizovat míru platnosti nejrozumnějších soudů, úsudků, pojetí a širokých koncepcí. Jako memento a připomínka to je pravdivé a je třeba to mít trvale na paměti. Ale k řešení konkrétního problému se to vůbec nehodí, protože se s tím nedá nic počít, nedá se s tím pracovat, nýbrž docela naopak se to může stát (a obvykle stává) výmluvou, proč se zastavit a proč další pozitivní myšlenkový výzkum neprovádět.

Filosofická víra nemá jen dosah ontologický (a „meontologický“), nýbrž také noetický. I když víme, že absolutní (tj. absolutně vyčerpávající) poznání je – alespoň pro člověka – nemožností, je to vždy nemožnost otevřená a nikdy to není nepřekonatelná stěna, do níž narážíme, rozbíjejíce si nutně svou hlavu. Nevyčerpatelnost toho, co je možno poznat, není překážkou pro poznání, nýbrž naopak výzvou; je to vlastně otevřenost každého poznání a každého poznatku dál směrem k novým poznatkům a dalšímu poznání. A to platí nejenom o kvantitativní stránce našeho poznání, totiž v tom smyslu, že nevyčerpatelná (pro poznání) je sama skutečnost, ale také o kvalitativní stránce poznávacího procesu a myšlenkového postupu vůbec.